

Ս. Էջմիածնի ամենայն հայոց Մայր Աթոռի պաշտօնական  
 յարաբերութիւնները ուսաց կառավարութեան հետ սկսւում  
 են ԺԸ. դարու երկրորդ կիսից՝ Եկատերինէ Բ. Կայսրուհու օրով:

Այդ ժամանակից առաջ տեղի ունեցած Պետրոս մեծի  
 յարաբերութիւնները Հայաստանեայց Եկեղեցու պաշտօնեաների  
 հետ՝ նորա արեւելեան քաղաքականութեան համեմատ, որի մէջ  
 մտնում էր նաև Կասպից ծովի ափերի գրաւումը Պարսիկներից՝  
 կատարուել էին ոչ թէ գերագոյն հոգևոր իշխանութիւն ունե-  
 ցող Ս. Էջմիածնի հայրապետների, այլ Գանձասարի կաթողի-  
 կոսների հետ, որոնք նստում էին Գանձասարի վանքում, Շուշուայ  
 մօտերը (Նիսավէտպօլի նահանգ):

Հայոց եկեղեցու մի քանի փառամոլ ներկայացուցիչներ  
 Ս. Էջմիածնի Աթոռի ընկճուած դրութիւնից օգուտ քաղելով,  
 ձգտում էին ինքնագլուխ եկեղեցական կենդրոններ կազմել և  
 կաթողիկոսի տիտղոս սեփականել: Այդպէս էր յառաջ եկել  
 Գանձասարի կաթողիկոսութիւնը Պարսկաստանում, որը գոյ-  
 ութիւն ունեցաւ մինչև Ղարաբաղի խանութեան միացումը  
 Ռուսաստանի հետ, որի իրաւասութեան տակ այն ժամանակ ճա-  
 նաչւում էին միայն Գանձակի (Նիսավէտպօլի) նահանգում և  
 Կասպից ծովի եզերքներում բնակւող հայերը: Սակայն այդ